

KÖZOKTATÁS

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR PEDAGÓGUSSZÖVETSÉG LAPJA

XXVII. ÉVFOLYAM, 2023/1. SZÁM

**OROSZ ILDIKÓ EL NEM HANGZOTT BESZÉDE
VOLODIMIR ZELENZKIJ SZÁMÁRA**

OROSZ ILDIKÓ EL NEM HANGZOTT BESZÉDE VOLODIMIR ZELENZKIJ SZÁMÁRA

Beregszászba látogatott augusztus 2-án Volodimir Zelenskij ukrán elnök, ahol a kárpátaljai magyar kisebbség képviselőivel is találkozott, többek között Orosz Ildikóval, a Rákóczi-főiskola elnökével. A rövid találkozó során az intézmény elnök asszonya nem kapott szót, azonban sikerült átadnia az elnök úr számára a beszéde írott változatát és egy, a kisebbség helyzetéről szóló tanulmányt.

(Folytatás a 4. oldalon)

ZÁRÓKONCERTEK ÉS ÜNNEPI MEGEMLEKEZÉSEK A TULIPÁN TANODA MAGYAR NÉPMŰVÉSZETI ISKOLÁBAN

A Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola 10 fő helyszínen – Beregszászban, Csepében, Tiszapéterfalván, Kiscejőcön, Nagyberegen, Nagydobronyban, Nagyszőlősen, Rahón, Técsön, Ungváron – valósította meg zárókoncertjét és ünnepi megemlékezését június 4-én, a nemzeti összetartozás napján. Az összetartozás táncát közel 2 000 gyermek táncolta el.

(Folytatás a 37. oldalon)

KRÓNIKA

**P. Frangepán Katalin Gimnázium
Elemi Iskola és Óvoda nyílt
Királyházán**

(3. oldal)

ANYANYELV ÉS OKTATÁS

Elhalasztották a nemzeti kisebbségi iskolák ukrán nyelvre történő átállítását

(6. oldal)

Diplomaátadó ünnepséget tartottak a Rákóczi-főiskolán

(8. oldal)

TERMÉSZETVÉDELEM

**A Fekete- és a Gyulai-hegy
Botanikai Védett területek**

(12-14. oldal)

KUTATÁS

**Tanulói létszámok alakulása
Kárpátalján a háború után**

(28-30. oldal)

PEDAGÓGUSPORTRÉ

„Lelkiismeretesen és odaadóan tanítani” – ez a legfontosabb. Bemutatjuk Kopasz Vivien-Kittit, a Forgolányi Általános Iskola alsóstanárát, a Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola néptánc- és népi játékok oktatóját

(31. oldal)

NYÁRI PROGRAMJAINK

Idén is megrendezésre került a Kárpátaljai Nyári Kölcsey Pedagógusakadémia

(32. oldal)

ISKOLAI VIZIT

Beregszászi Kossuth Lajos Líceum – 120 éve a magyar nyelvű oktatás szolgálatában

(43-44. oldal)

A botanikus kertek feladatai

BOTANIKUS KERTEK A VILÁGBAN

A Föld 154 országában mintegy 4000 botanikus kertet tartanak számon, a teljes alapterületük megközelítőleg 100 000 hektár. Ezekben a Föld ismert virágos növényeinek 1/3-át, mintegy 80 000 fajtát őrzik és gondozzák a szakemberek. A látogatottságuk évente 140 millió fő. (Zsigmond szerk., 2020)

A GardenSearch (Botanic Gardens Conservation International) botanikus kertekkel kapcsolatos adatok hivatalos forrása, az adatbázisa több mint 3765 botanikai intézményről tartalmaz információt világszerte, Ukrajna 42 ilyen intézménye szerepel ebben az adatbázisban.

MIT NEVEZÜNK BOTANIKUS KERTNEK ÉS MILYEN FELADATAI VANNAK EZEN INTÉZMÉNYEKNEK?

A botanikus kert kifejezés a *hortus botanicus* latin eredetű szavakból ered.

A botanikus kertek olyan intézmények, amelyek nyilvántartott élőnövény-gyűjteményt tartanak fent a kutatás, megőrzés, bemutatás, ismeretterjesztés céljából. (Peter Wyse Jackson)

A botanikus kertek olyan élőnövény-gyűjtemények, melyekben a növények pontosan nyilvántartottak, megfelelően dokumentáltak, oktatási és tudományos célokat szolgálnak, a bemutatás, ismeretterjesztés és kikapcsolódás helyszínei.

A botanikus kertekben (füvészkert) fák és cserjék gyűjteményei mellett lágyszárú és egyéb tematikus gyűjtemények is megtalálhatók. Tematikus gyűjtemény lehet például növényrendszertani, növényföldrajzi, sziklakerti, üvegházi gyűjtemény. (Halászné, 2013, 2016)

Az élőhelyek és ebből kifolyólag a fajok pusztulása miatt a botanikus kertek és tudományos élőnövény-gyűjtemények szerepe felértékelődött. Mára egyes növényfajok kizárólag csak botanikus kertekben találhatók meg. (Halászné, 2016)

A Botanikus Kertek Világkongresszusán (2000) összefoglalták a botanikus kertek feladatait, figyelembe véve az 1992-ben a riói Környezetvédelmi Világkonferencián elfogadott biodiverzitási egyezményt (Isépy, 2002)

A botanikus kertek legfontosabb feladatai a következők:

A tudományos kutatás és az oktatás alapjául szolgáló, a biológiai sokféleséget képviselő, megfelelően dokumentált, élő növénygyűjtemények hosszú távú fenntartása, fejlesztése és a bennük található növények adatainak pontos rögzítése (rendszertani besorolás, származás, kor).

A biodiverzitás megőrzésének, a veszélyeztetett növényfajok védelmének elősegítése, mesterséges populációk fenntartása, szaporítása, a visszatelepítés lehetőségeinek kidolgozása.

Oktatás és ismeretterjesztés, a látogatók ismereteinek bővítése, kikapcsolódás, iskolai programok szervezése.

A botanikus kertek feladata kultúr-, tudomány- és kerttörténeti értékeinek, egyéb gyűjteményeinek (könyvtár, termés-, maggyűjtemény stb.) a bemutatása, megismertetése, fenntartása.

Széleskörű hazai és nemzetközi együttműködés. (Isépy, 2002)

A botanikus kertekhez kapcsolódó tudományos kutatások főbb területei: rendszertan és taxonómia, florisztika, magbiológia, konzervációbiológia, invazív fajok biológiája; kertészeti kutatások: nemesítési, akklimatizációs vizsgálatok. (Isépy, 2002)

EX SITU VÉDELEM

A biológiai sokféleség megőrzésének leghatékonyabb módja a fajok élőhelyükön történő (in situ) védelme. Az élőhelyek pusztulásával egyre nagyobb jelentősége van az élőhelyen kívüli (ex situ) megőrzésnek, amely az in situ védelem kiegészítéseként a legmegfelelőbb. Az élőhelyen kívüli megőrzés célja hogy a növények saját élőhelyüktől távol, az ember által kialakított környezetben, megfigyelés alatt, élnek és szaporodnak. Ezáltal biztosítható a szükség szerinti visszatelepítés lehetősége. A botanikus kertek az ex situ megőrzés helyszínei, ezért tekinthetjük azokat „Noé újkori bárkáinak”, mivel túlélési lehetőséget biztosítanak a növényfajok számára. (Halászné, 2013)

Ma már tudjuk, hogy a fafajok 30%-át a kihalás fenyegeti, és legalább 142 fafajt kihaltként tartanak nyilván. A Global Tree Assessment kutatásaiban az elmúlt öt évben, világszerte összegyűjtötte a kihalás kockázatával kapcsolatos adatokat 58 497 fafajról. A fafajokat fenyegető fő veszélyforrások a következők: az erdőirtás és az élőhelyek elvesztése, az invazív kártevők és betegségek terjedése, éghajlatváltozás növekvő mértéke. (<https://www.bgci.org/resources/bgci-tools-and-resources/state-of-the-worlds-trees/>)

A BOTANIKUS KERTEK KIALAKULÁSA

Az első botanikus, gyógyfüves kertek Európa orvostudományi egyetemén alakultak ki: Firenze (1545), Zürich (1560). A földrajzi felfedezéseknek és expedícióknak köszönhetően következő évszázadban a kertek növényvilága, ismeretanyaga folyamatosan bővült. 19-20. században már odafigyeltek a kertek igényes kialakítására és szépségére, ebben az időszakban a polgári botanikus kertek voltak jellemzőek.

1954-ben megalakult a Botanikus Kertek Nemzetközi Szövetsége. 1987-ben megalakult a Botanic Gardens Conservation International (BGCI) a világszerte megfigyelhető fajpusztulás megakadályozására. Ebben a szervezetben meghatározták a botanikus kertek feljegyzési és a megőrzési tevékenységét. (Gombolai, 2022)

BOTANIKUS KERTEK UKRAJNÁBAN

Az alábbi ábrán ismertetjük Ukrajna 20 legfőbb botanikus kertjeinek térképi feltüntetését, a számozásuk a botanikus kertek alapítási éveinek sorrendjét követi:

UKRAJNA LEGFŐBB BOTANIKUS KERTJEINEK JEGYZÉKE

A botanikus kertek sorrendje megegyezik az 1. ábra térképének a számozásával.

1. Harkóvi Nemzeti Egyetem V.N. Karazin Botanikus Kertje

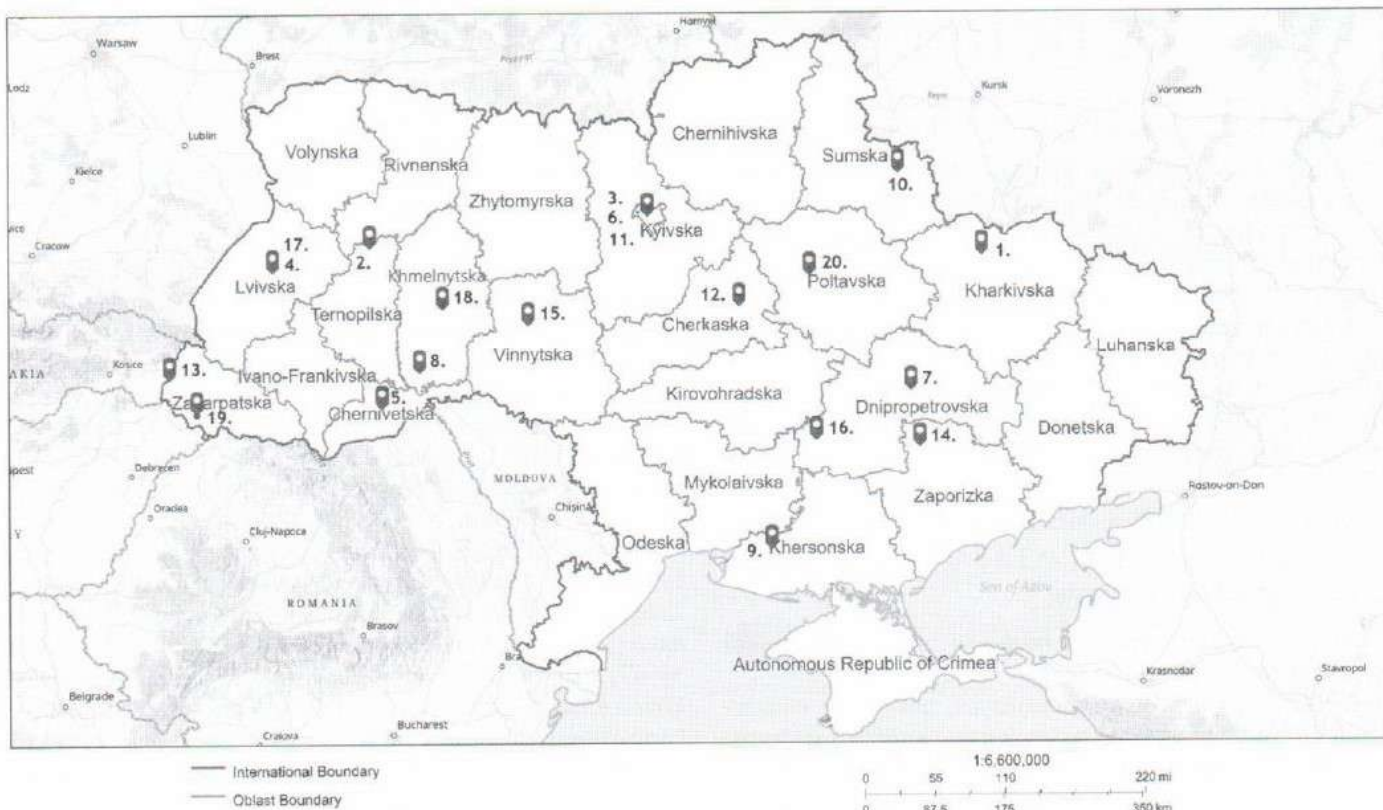
Címe: Harkov megye, Harkov, Klochivska utca 52

Alapítása: 1804

Területe: 41,9 hektár

Látogathatóság: hétfőtől péntekig 9:00-17:00 óra között lehet megtekinteni, a belépés díjtalan.

Honlap címe: <https://garden-karazin.blogspot.com>

1. ábra Ukrajna botanikus kertjeinek térképi feltüntetése (Saját szerkesztés, <https://fis-ocha.maps.arcgis.com/>)

2. Ukrajna Ökológiai és Természeti Erőforrásai Minisztériumának Kremenec Botanikus Kertje

Címe: Ternopil megye, Kremenets, Botaniczna utca 5

Alapítása: 1805

Területe: 200 hektár

Honlap címe: <https://krembotsad.in.ua>

3. Tarasz Sevcsenko Nemzeti Egyetem

O. V. Fomin botanikus kertje

Címe: Kijev megye, Kijev, S. Petlura utca 1

Alapítása: 1839

Területe: 22,5 hektár

Látogathatóság: a parkrészbe az év minden napján ingyenes a belépés, a tudományos rész megtekintése a botanikus kert munkatársa jelenlétében lehetséges

Honlap címe: www.biology.univ.kiev.ua

4. Lembergi Nemzeti Egyetem Ivan Franko botanikus kertje

Címe: Lemberg megye, Lemberg, Cheremshiny utca 44 és Cyril és Method utca 4

Alapítása: 1852

Területe: 16,5 hektár + 2 hektár

Látogathatóság: nyílt napokon vagy előzetes bejelentkezés alapján tárlatvezetéssel látogatható

Honlap címe: <https://botanicgarden.lnu.edu.ua>

5. Csernyivci Nemzeti Egyetem Yuriy Fedkovych botanikus kertje

Címe: Csernyivci megye, Csernyivci, Fedkovycha utca 11

Alapítása: 1877

Területe: 3,5 hektár

Látogathatóság: kedden, szerdán, csütörtökön túrákkal látogatható; egyénileg – szelcsendes időben munkanapokon április közepétől november végéig

Honlap címe: <http://ibhb.chnu.edu.ua/dpt/botsad/pro-botsad>

6. Ukrán Nemzeti Élet- és Környezettudományi Egyetem botanikus kertje

Címe: Kijev megye, Kijev, Horikhuvatskyi utca 2

Alapítása: 1928

Területe: 53 hektár

Látogathatóság: hétköznapokon 8:30-17:00 között

Honlap címe: <https://mubip.edu.ua/node/114098>

7. Dniproí Nemzeti Egyetem Olesja Honchar Botanikus Kertje

Címe: Dnyipropeetrovsk megye, Dnyipró, Bronetankova utca 1a

Alapítása: 1930

Területe: 22,7 hektár

Látogathatóság: hétköznapokon 9:00-15:00 óra között

Honlap címe: <https://www.facebook.com/botgarddnepr>

8. Podilya Állami Agrár- és Mérnöki Egyetem Botanikus Kertje

Címe: Hmelnickij megye, Kamianets-Podilskyi, Lesi Ukrainky utca 4

Alapítása: 1930

Területe: 17,5 hektár

Látogathatóság: minden nap 8:00 és 17:00 óra között

Honlap címe: <https://www.facebook.com/botsad.kp.pdatu.ua>

9. Herszoni Állami Egyetem Botanikus Kertje

Címe: Herszon megye, Herszon, Mikolajiv út 29

Alapítása: 1934

Látogathatóság: a kert hétfőtől csütörtökig 8:30-17:15, pénteken 8:30-16:00 között látogatható

Honlap címe: <http://www.kspu.edu/>

10. Oktatási kutatóközpont „Szumi Állami Pedagógiai Egyetem A.S. Makarenko Botanikus Kertje”

Címe: Szumi megye, Szumi, 20 roktiv Peremohe utca 23

Alapítása: 1934–1937

Területe: 1,2 hektár

Látogathatóság: időjárási viszonyoktól függően március közepétől október végéig, kizárólag előzetes időpontfoglalással

Honlap címe: <https://sspu.edu.ua/>

11. Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia

M.M. Gryshko Nemzeti Botanikus Kertje

Címe: Kijev megye, Kijev, Sadovo-Botaniczna utca 1

Alapítása: 1935

Területe: 129,86 hektár

Látogathatóság: minden nap 9:00-17:00-ig; az üvegházi rész szerdától vasárnapig 11:00 és 16:00 óra között, belépődíjat kell fizetni

Honlap címe: <http://www.nbg.kiev.ua>

12. Cserkaszi Nemzeti Egyetem Bohdan Hmelnickij Botanikus Kertje

Címe: Cserkasz megye, Cserkasz, Maksym Zaliznyak utca 34

Alapítása: 1936

Területe: 4,8 hektár

Látogathatóság: előzetes egyeztetés alapján

Honlap címe: <https://cdu.edu.ua/tehy/botanicnyi-sad.html>

13. Ungvári Nemzeti Egyetem Botanikus Kertje

Címe: Kárpátalja megye, Ungvár, Olbracht utca 6

Alapítása: 1946

Területe: 3,12 hektár

Látogathatóság: a belépés munkaidőben ingyenes

Honlap címe: https://www.uzhnu.edu.ua/en/cat/museums-bot_garden

14. Tanórán kívüli oktatási intézmény „Gyermekpark” „Zaporizsja városi Botanikus Kert”

Címe: Zaporizsja megye, Zaporizsja, Csarivna utca 11

Alapítása: 1958

Területe: 12 hektár

Látogathatóság: naponta 8:00-17:00 között

Honlap címe: <https://botsad.zp.ua>

15. Vinnicai Nemzeti Agráregyetem „Podillia” botanikus kertje

Címe: Vinyica megye, Vinyica, Pyrogova utca 153;

Alapítása: 1965

Területe: 51,1 hektár

Látogathatóság: a kert északi része átmenetileg zárva van a látogatók előtt, a kert déli része ingyenesen látogatható

Honlap címe: <https://vsau.org/postlugi>

16. Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia Kryvyi Rih Botanikus Kertje

Címe: Dnyipropetrovszk megye, Krivij Rih, Marshak utca 50

Alapítása: 1980, 1989

Területe: 52,4 hektár

Látogathatóság: naponta 8:00 és 20:00 óra között várja a látogatókat a belépés fizetős, séták foglalása előre egyeztetett időpontban lehetséges

Honlap címe: <http://garden.gov.ua>

17. Ukrán Nemzeti Erdészeti Egyetem Botanikus Kertje

Címe: Lemberg megye, Lemberg, Henerala Chuprynky utca 103

Alapítása: 1874 dendrarium, 1954 dendropark, 1962 arborétum, 1991 botanikus kert

Területe: 22,7 hektár

Látogathatóság: előzetes egyeztetés szükséges, a belépés ingyenes

Honlap címe: <http://botsad.nltu.edu.ua>

18. Hmelnickij Nemzeti Egyetem Botanikus Kertje

Címe: Hmelnickij megye, Hmelnickij, Instytutaska utca 11

Alapítása: 2003

Területe: 4,2 hektár

Látogathatóság: a belépés ingyenes

Honlap címe: <https://www.facebook.com/groups/962187897139774/>

19. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Fodor István Kutatóintézetének

Szikura József Botanikus Kertje

Címe: Kárpátalja megye, Nagyberég, II. Rákóczi Ferenc út 39

Alapítása: 2011

Területe: 0,8 hektár

Látogathatóság: előzetes egyeztetés alapján, a belépés ingyenes

Honlap címe: <https://fodoristvankk.kmf.uz.ua/>

20. Ukrajna Ökológiai és Természeti Erőforrásai Minisztériumának Khorol botanikus kertje

Címe: Poltava megye, Khorol, Kremenchutska utca 1/79, 46. iroda

Alapítása: 2016

Honlap címe: www.khorolbotsad.at.ua

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Gombolai D.: A Nemzeti Botanikus Kertbe tervezett tanósvény szakmódszertani feldolgozása, Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar, Szakdolgozat, Budapest 2022

<https://totdk.elte.hu/szakdolgozat/gombolai-2022.pdf>

Halászné Sz. É.: A Vácrátóti Nemzeti Botanikus Kert és szerepe a biológiai sokféleség megőrzésében, valamint a környezeti nevelésben, 2013

http://magyarutca.org/myeomszsz/orszavak/pdf/14_Halaszne%2BSzakacs_Vacratoti%2BBotanikus%2BKert.pdf

Halászné Sz. É.: Tanító módszertani folyóirat, 2016. február 2. szám. LIV. évfolyam. 26-28. old.

<https://tanitonline.hu/uploads/3741/Tan%C3%ADt%C3%B3%202016.%20febru%C3%A1r.pdf>

Höhn M., ifj. Papp L., Kovács Zs., Németh A., Pándi I., Papp L., Radvánszky A., Zsigmond V.: Ex situ növénymegőrzés – Gyűjteményes kertek a növényvilág megőrzésért, Magyar Arborétumok és Botanikus Kertek Szövetsége, Budapest 2020. ISBN: 9786158175302, https://docplayer.hu/1972090-Ex-situ-novenymegorzes.html#show_full_text

Isépy, I.: A botanikus kertek szerepe az új évezredben. GREENFO. (2002. március 26). https://greenfo.hu/hir/a-botanikus-kertek-szerepe-az-uj-evezredben_1017118500/

Botanic Gardens Conservation International. <https://www.bgci.org/resources/bgci-tools-and-resources/state-of-the-worlds-trees/>

Koppor Zoltán, Kázmér (Molnár) Éva,
Molnár Krisztina

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

– Diákjaink idén is eredményesen képviselték iskolánkat a kistérségi és a KMP SZ vetélkedőkön egyaránt, továbbá nemzetközi versenyeken is részt vettek. A kistérség iskolái közül az egyik legeredményesebbek voltunk az elmúlt tanévben is, rengeteg dobogós helyezést gyűjtve történelemből, ukrán nyelvből és irodalomból, illetve matematikából, annak ellenére, hogy a versenyfeladatok nem voltak lefordítva magyar nyelvre.

– *Vannak-e órán kívüli foglalkozások az intézményben?*

– Rengeteg tanulmányi kirándulást, osztályon kívüli foglalkozást szervezünk diákjainknak, a Nagyberegi Tájháztól a Hoverláiig. Nagy hangsúlyt fektetünk az NMT-re való felkészülésre, de emellett a tanulóknak van lehetőségük torna, néptánc, vagy Dzsura (katonai-hazafias játék) szakkörökre is beiratkozniuk. Kötelességemnek, célomnak tekintem, hogy ápoljuk nemzeti hagyományainkat, ezért együttműködünk a Sodró együttesel, akik táncházakat tartanak nálunk, továbbá fellépnek a szüreti- és farsangi ünnepeinken.

– *Hány személyt foglalkoztat jelenleg az iskola?*

– Jelenleg 43 pedagógus és 16 technikai dolgozó alkotja kollektívánkat. Különösen büszke vagyok arra, hogy a Drávai-ösztöndíjban négy kollégánk részesült az utóbbi tíz évben, amely a legmagasabb szakmai elismerés városunkban.

– *A háború hatással volt a kollektíva létszámának alakulására?*

– Néhány kollégánk sajnos arra kényszerült, hogy kivándoroljon külföldre, de sikerült pótolnunk őket, így nem szenvedünk tanárhiányban.

– *Milyen az iskola, ezen belül a tantermek felszereltsége, vannak-e szaktantermek?*

– Két tornateremmel, két informatikateremmel, két ukrán kabinettel, kémia szaktanteremmel rendelkezünk, de van

földrajz-, biológia-, matematika-, fizika-, és magyar nyelv szaktantermünk is, amelyek egyben osztályoknak is helyt adnak.

– *Hogyan befolyásolták az áramkimaradások és a légiradók az oktatási folyamatot?*

– Rendelkezünk óvóhellyel, és generátorokkal is felszereltünk, így tudunk alkalmazkodni az említett helyzetekhez. Ezen kívül saját, iskolai Classroom rendszerünk is van, ha esetleg távoktatásra kerülne sor.

– *Végezetül még az érdekelne, hogy mi az iskola mottója?*

– „Kárpátalján az oktatás és a nevelés szolgálatában, a felnövekvő nemzedékért”.

Kopasz Gyula

KÖZOKTATÁS

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség lapja

Főszerkesztő: Kopasz Gyula

A szerkesztőbizottság: Orosz Ildikó (elnök),
Bak Éva, Benedek Imre, Dobsa Aranka,
Nagy Sándor, Szilágyi Lajos

Tördelőszerkesztő: Fábian Zoltán
Olvasószerkesztő: Orbán Gyula

Kiadja a KMP SZ megbízásából
a Kálmán Nyomda (90202 Beregszász, Kossuth tér 4.)

Felelős kiadó: Orosz Ildikó

Lapengedély száma: 3T №64, **Példányszám:** 2000

Levelezési cím: 90202 Beregszász,
O. Kobyljanszka u. 17. **Tel.:** (+380-31-41)-2-37-47
web: www.kmpsz.uz.ua **e-mail:** info@kmpsz.uz.ua

Megjelenik a BETHLEN GÁBOR ALAP TÁMOGATÁSÁVAL

KÉSZULT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
ALAP

A szerkesztőség nem felelősen ért egyet a lapban megjelenő szerzői véleményekkel. A publikációban közölt tényekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, visszaküldésüket nem vállaljuk.

Освіта (на угорській мові)

Засновник і видавець: Закарпатське угорськомовне педагогічне товариство

Реєстраційне свідоцтво: 3Т №64 від 20.03.1995.

Віддруковано: П.п. Лац Чілла Степанівна
М. Берегово, пл. Кошшута 4. **Тираж:** 2000